Nr 32.

Ankom till Riksdagens kansli den 15 maj 1912 kl. 12 midd.

Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning af väckta motioner angående ändrade bestämmelser i fråga om den politiska rösträtten för män.

Närvarande: Herrar Bonde, Branting, Trygger, Clason, Bellinder, Hellberg, Ekman, von Geijer, Mannheimer, Wavrinsky, von Mentzer, Sehlin, Jansson i Djursätra *), Ericsson, Nilsson, Nyström, Edén, Larsson i Västerås, Magnusson och Larsson i Säby.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Till konstitutionsutskottets handläggning hafva hänvisats följande inom Andra kammaren väckta motioner, nämligen

motionen nr 281, af herr *Widén*, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ändring i 16 § mom. b) riksdagsordningen;

motionen nr 307, af herrar *Hj. Branting, Herm. Lindqvist, F. W. Thorsson, Nils Persson, Värner Rydén, A. J. Christiernson, Viktor Larsson, E. Palmstierna, B. Eriksson* och *O. H. Waldén*, angående utvidgad politisk valrätt och valbarhet; samt

motionen nr 316, af herrar *Carl Lindhagen, C. Winberg, R. Sandler, Nils Helger* och *Oskar Kloo*, om ändrad lydelse af 16 § första stycket samt 19 § riksdagsordningen;

och hafva dessa motioner af utskottet behandlats i ett sammanhang, motionerna nr 307 och 316 dock i detta utlåtande allenast i hvad de afse ändrade bestämmelser i fråga om den politiska rösträtten för män.

II: 281. I motionen nr 281 inom Andra kammaren har herr Widén hemställt, »att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utarbetande och framläggande för Riksdagen af förslag till sådan ändring i § 16 mom. b) riksdagsordningen, att från valrätt uteslutes allenast den, som af den allmänna fattigvården åtnjuter full försörjning, som ej är tillfällig».

Därjämte har motionären hemställt att, därest utskottet skulle finna, att en mera tillfredsställande begränsning af den i sagda lagrum stadgade uteslutningsgrund för valrätt än som nu vore stadgad kunde och borde vinnas på annat sätt än den nyss antydda, utskottet därom ville afgifva förslag.

II: 307. I motionen nr 307 i Andra kammaren har herr Branting m. fl. hemställt, »att Riksdagen för sin del måtte antaga som hvilande till grundlagsenlig behandling

I. Beträffande § 16 riksdagsordningen följande ändrade lydelse af nämnda paragrafs första stycke:

Valrätt till Andra kammaren tillkommer en hvar välfrejdad svensk medborgare, såväl man som kvinna, som före det kalenderår, hvarunder val äger rum, uppnått 21 års ålder; dock ej den som står under förmynderskap eller fattigvårdsstyrelses målsmansrätt.

II. Beträffande § 19 riksdagsordningen följande förändrade lydelse:

Till ledamot i Andra kammaren kan endast utses man eller kvinna, som uppnått 25 års ålder samt äger valrätt inom riket.

III. Beträffande § 9 riksdagsordningen följande förändrade lydelse:

Till ledamot i Första kammaren kan endast väljas man eller kvinna, som är röstberättigad inom sin kommun samt uppnått 30 års ålder.»

Tillika hemställa motionärerna, att utskottet, i händelse af bifall till ofvanstående förslag, ville vidtaga den jämkning i formuleringen jämväl af andra paragrafer i grundlagarna, som kunde blifva en följd af förslaget.

II: 316. I motionen nr 316 inom Andra kammaren har slutligen herr Lindhagen m. fl. hemställt, »att Riksdagen ville beträffande *Andra kammaren* antaga som hvilande till grundlagsenlig behandling

1:o) följande ändrade lydelse af första stycket af § 16 riksdagsordningen:

»Valrätt till Andra kammaren tillkommer en hvar välfrejdad svensk medborgare, såväl man som kvinna, som före det kalenderår hvarunder

val äger rum uppnått 21 års ålder; dock ej den, som står under förmynderskap eller fattigvårdsstyrelses målsmansrätt.»

2:o) följande förändrade lydelse af § 19 riksdagsordningen:

»Till ledamot i Andra kammaren kan endast utses man eller kvinna, som uppnått 25 års ålder samt äger valrätt inom riket.»

Rörande hvad motionärerna anfört till stöd för sina förslag hänvisas till de särskilda motionerna.

Utskottets yttrande.

Såsom framgår af herr Brantings m. fl. och herr Lindhagens m. fl. motioner afse de flere genomgripande förändringar i valrättsbestämmelserna i § 16 riksdagsordningen, under det att herr Widén allenast åsyftar en inskränkning i det s. k. fattighjälpstrecket. För att underlätta öfverskådligheten af de framställda yrkandena tillåter sig utskottet att gruppera desamma efter de olika slagen af inskränkningar i den allmänna rösträtten för män, som finnas i riksdagsordningens valrättsbestämmelser.

Förslag om sänkning af åldersgränsen för valrätt.

Såväl herr Branting m. fl. som herr Lindhagen m. fl. hafva föreslagit, att den åldersgräns, som nu är fastställd för ernående af politisk rösträtt, skall sänkas till 21 år, och har herr Branting m. fl. som skäl härför anfört bl. a., att då ingen olägenhet förut försports af att rösträttsåldern var lika med den borgerliga myndighetsåldern, intet hållbart skäl lärer kunna anföras, minst i ett land som Sverige, att utestänga fyra åldersklasser myndiga män och kvinnor från valrätten.

Utskottet vill till en början erinra därom, att redan i den proposition rörande utsträckt rösträtt, som af Kungl. Maj:t afgafs till 1902 års riksdag, föreslogs att valrätten först skulle inträda från och med kalenderåret näst efter det, hvarunder valmannen uppnått 25 års ålder. Som skäl härför anfördes, att en mognare ålder måste utgöra en viktig förutsättning för självständighet och omdömesförmåga, och att det därför kunde anses väl motiveradt att såsom villkor för politisk valrätt uppställa en något högre ålder än den vanliga myndighetsåldern. I samtliga rösträttspropositioner under de följande åren föreslogs likaledes

en höjd valrättsålder; i 1904 och 1905 års propositioner återupptogs 1902 års förslag, under det att i 1906 och 1907 års propositioner åldersiffran tjugofem år nedsattes till tjugofyra. Af det stora flertalet motioner i rösträttsfrågan, som vid dessa års riksdagar framställdes, framgår jämväl, att man på de flesta håll blifvit ense om lämpligheten att höja valrättsåldern i sammanhang med den föreslagna betydande utsträckningen af rösträtten.

Då sålunda vid den senaste stora rösträttsreformen höjningen af åldersgränsen för valrätten var en af de punkter, kring hvilka man lyckats vinna jämförelsevis stor enighet, och då jämväl erfarenheten ej gifvit vid handen behofvet af någon förändring, finner sig utskottet icke kunna förorda motionärernas förslag i detta afseende.

Förslag om ändrad lydelse af § 16 mom. a) riksdagsordningen.
(Upphäfvande af det s. k. konkursstrecket).

Såväl i herr Brantings m. fl. som i herr Lindhagens m. fl. motioner åsyftas upphäfvandet af den i § 16 mom. a) riksdagsordningen meddelade bestämmelsen, att konkurstillstånd utgör hinder för valrätt till Andra kammaren. Till stöd härför anför herr Branting m. fl. att detta så kallade konkursstreck utan fog sammanblandar en gäldenärs privatekonomiska ställning med hans valrätt. Utskottet anser sig emellertid med hänsyn till det ekonomiskt ofria tillstånd, hvaruti en i konkurs försatt person befinner sig, icke kunna biträda motionärernas uppfattning härutinnan. Utskottet vill härvid framhålla, hurusom ifrågavarande bestämmelse i § 16 mom. a) riksdagsordningen allenast innebär, att valrätten är suspenderad tills konkursen är afslutad, det vill säga till dess konkursen till följd af bristande tillgångar i konkursboet afskrifvits, densamma i anledning af förlikning nedlagts, ackord blifvit af rätten fastställdt eller den för slutliga utdelningen af konkursboets egendom bestämda dag tilländagått. Härifrån är att skilja bestämmelsen i § 26 mom. b) riksdagsordningen, att den ej må godkännas såsom riksdagsman, som till borgenärer all sin egendom afträdt och icke, på sätt lag förmår, gitter visa att han från deras kraf befriad är. Detta stadgande innebär en strängare fordran, i det att valbarheten sålunda suspenderas under den tid, konkurstillståndet fortfar och, därest konkursen afslutats genom afskrifning på grund af bristande tillgångar i konkursboet eller genom slututdelning, hvarigenom borgenärerna icke tillfullo förnöjts, *därutöfver* ända till den dag gäldenären

visat att han blifvit fri från borgenärernas fordringsanspråk. Hvad därefter beträffar frågan, huruvida vid tillämpningen af nu ifrågavarande grundlagsbestämmelse skulle genom misstolkning eller förbiseende kunna åt densamma gifvas större omfattning än lagstiftaren afsett och härofvan angifvits, så att någon möjligen blefve utestängd från valrätt, oaktadt han ej längre befunne sig i konkurstillstånd, torde anledning att antaga något dylikt icke föreligga. Till skydd häremot lära i hvarje fall tjäna dels stadgandet i § 127 konkurslagen, enligt hvilket det åligger enhvar, som erhållit uppdrag att i konkurs vara rättens ombudsman, att årligen inom angifven tid till rätten ingifva skriftlig uppgift å de konkurser, hvaruti han föregående år haft sådant uppdrag sig anförtrodt, hvilken uppgift, bland annat, skall innefatta upplysning huruvida konkursen afslutats, dels ock föreskriften i § 4 af kungl. kungörelsen den 26 november 1909 om upprättande af röstlängd för val till Riksdagens Andra kammare samt den i afseende härå vissa myndigheter åliggande uppgiftsskyldighet, att domare på landet och rådhusrätten i stad årligen skall meddela, bland annat, hvilken vid årets början uppnått minst 24 års ålder samt den 10 juni är vid rätten försatt i konkurstillstånd.

Med stöd af det sålunda anförda och med påpekande därjämte, att enligt hvad den af herr Branting och medmotionärer åberopade statistiken gifver vid handen, ett jämförelsevis obetydligt antal röstberättigade på grund af konkursstrecket förlora sin valrätt, finner sig utskottet ej äga anledning tillstyrka de af herrar Branting och Lindhagen jämte medmotionärer i denna del framställda yrkanden.

Förslag afseende ändrad lydelse af § 16 mom. b) riksdagsordningen.

(Inskränkning i det s. k. fattigvårdsstrecket).

Såväl herr Branting m. fl. som herr Lindhagen m. fl. hafva föreslagit, att § 16 mom. b) riksdagsordningen må ändras därhän, att rösträtt suspenderas endast för den, som står under fattigvårdsstyrelses målsmansrätt. Herr Widén har å sin sida föreslagit en skrifvelse till Kungl. Maj:t i syfte att från valrätt skulle uteslutas allenast den, som af den allmänna fattigvården åtnjuter full försörjning, som ej är tillfällig.

Såsom herr Widén i sin motion utförligt framhållit, var formuleringen af det ifrågavarande villkoret för valrätt under rösträttsfrågans tidigare behandling synnerligen omtvistad, och vid framläggande af 1906 års rösträttsproposition ansåg föredragande departementschefen, att vissa betänkligheter vidlådde denna formulering. Då man emellertid ej lyckades

åstadkomma någon bättre affattning, godtogs den nuvarande formuleringen. Det framgår nu af de väckta motionerna, att de från början hysta betänkligheterna visat sig fullt befogade, och att tillämpningen af dessa bestämmelser i flere afseenden varit otillfredsställande. Det synes därför utskottet, att åtgärder böra vidtagas för att nu åstadkomma en formulering, som bättre motsvarar syftet med ifrågavarande bestämmelser.

Det af herr Branting m. fl. och herr Lindhagen m. fl. framställda förslaget finner sig utskottet dock icke kunna biträda. Mot den af dessa motionärer föreslagna affattningen framställdes redan under rösträttsfrågans tidigare behandling anmärkningar, hvilka måste erkännas vara befogade. Det torde vara lämpligare att, såsom herr Widén föreslagit, hänskjuta frågan till utredning af Kungl. Maj:t. Därvid kan utskottet emellertid icke binda sig vid den af herr Widén angifna lösningen, att uteslutningen från rösträtt skulle drabba allenast den, som af den allmänna fattigvården åtnjuter full försörjning, hvilken ej är tillfällig. Detta redan af den grund, att det med fog torde kunna ifrågasättas, om en sådan formulering är tillräckligt klar och lämnar tillfredsställande vägledning vid vallängdens uppgörande. Enligt utskottets mening bör också pröfvas, huruvida en lösning skulle kunna vinnas genom bestämmelser i den riktning, som finnas i Tyskland, nämligen att vissa angifna former af fattigunderstöd icke skulle diskvalificera för rösträttens utöfning. Utskottet hemställer sålunda om en skrifvelse till Kungl. Maj:t i motionernas syfte, men så affattad att hos Kungl. Maj:t anhålles om utredning och förslag till sådan ändring af § 16 riksdagsordningen, att den, som af den allmänna fattigvården åtnjuter understöd af mera tillfällig beskaffenhet, icke uteslutes från valrätt.

Förslag om upphäfvande af § 16 mom. c) riksdagsordningen
(det s. k. utskyldsstrecket).

Såväl herr Branting m. fl. som herr Lindhagen m. fl. hafva föreslagit upphäfvandet af bestämmelsen i § 16 punkt c) riksdagsordningen, att såsom villkor för rösträtt erfordras erläggande af påförda utskylder till stat och kommun, som förfallit till betalning under de tre sistförflutna kalenderåren.

Den af motionärerna sålunda väckta frågan var under rösträttsreformens behandling vid 1904 års riksdag föremål för delade meningar, särskildt hvad angår kraftet på fullgjorda kommunalutskylder. Så betonades å ena sidan, att det ingalunda kunde anses obilligt, om kraftet på fullgjord skatteplikt till stat och kommun uppställdes som villkor för

utöfningen af en medborgares högsta politiska rättighet, och att den som bruste i skattskyldighetens fullgörande och sålunda vältrade sina bördor öfver på andra medborgare ej borde vara berättigad att med dem deltaga i val af folkrepresentanter. Å andra sidan gjordes gällande mot detta s. k. ordentlighetsstreck, att dess verkan ofta kunde vara beroende af rena tillfälligheter, såsom sjukdom, arbetslöshet, dyr tid, eller ekonomiska förluster, som kunde göra det omöjligt äfven för den mest samvetsgranne att erlägga sina utskylder. Utskyldsstrecket blefve därför i verkligheten ej enbart, kanske icke ens hufvudsakligen ett ordentlighetsstreck, och såsom skatteindrifningsmedel borde det ej tjäna som ett slags ersättning för hvad i sådant afseende vore eftersträfvansvärdt, nämligen ett välordnadt uppbördsväsende. Särskildt i fråga om kommunalutskylderna påpekade man, att dessa vore till storleken synnerligen växlande i olika kommuner. Krafvet på dessa utskylders betalning såsom villkor för valrättens utöfvande komme därför att blifva mera betungande för den valman, som vore bosatt i en kommun, där utskylderna äro stora, än för den, som vore bosatt i en kommun, där utskylderna utgå med ringa belopp.

I samtliga de vid 1904—1907 års Riksdagar framlagda rösträttspropositionerna upptogs krafvet på stats- och kommunalutskyldernas fullgörande såsom villkor för valrätten, och utskottet tillåter sig erinra om hvad föredragande departementschefen år 1906 anförde som skäl för antagande af ifrågavarande undantagsbestämmelse från den allmänna rösträtten: »Beträffande valrättens suspenderande för den, som icke erlagt de honom påförda utskylder till stat och kommun, hvilka förfallit till betalning under de tre nästförflutna kalenderåren, hafva invändningar gjorts, hvilka åtminstone delvis icke kunna afvisas såsom obefogade. Det står fast, att denna bestämmelse är i hög grad ojämnt verkande på olika orter. Det står likaledes fast, att den träffar den oförvållade medellösheten likaväl som den oursäktliga pliktförsummelsen. Emellertid hafva förhållandena på senare tid visat, att ett välordnadt uppbördsväsende kan uträtta åtskilligt för afhjälpande af den klagan, som försports i fråga om denna bestämmelse. Och alldeles oafsedt detta, håller jag för visst, att den allmänna meningen i Riksdagen likasom i landet ingalunda kan tänkas benägen att eftergifva detta valrättsvillkor. Utan dess upptagande kan därför den betydande utvidgning i rösträtten, hvarom fråga är, icke nu genomföras. Detta är för mig det afgörande skälet att i förslaget upptaga detsamma.»

Efter utskottets mening tala öfvervägande skäl för att icke biträda motionärernas yrkande om det ifrågavarande villkorets afskaffande.

Såsom ofvan blifvit påvisadt, var upptagandet af utskyldsstrecket i valrättsbestämmelserna en af förutsättningarna för att enighet uppnåddes kring den allmänna rösträttens princip, och det torde icke kunna med fog sägas, att den uppfattning, som i detta stycke gjorde sig gällande vid rösträttsfrågans behandling, sedan dess undergått någon förändring.

Emellertid kan man efter utskottets mening icke förbise, att utskyldsstrecket i praktiken haft längre gående verkningar än som måhända varit afsedt. Såsom framgår af herr Brantings m. fl. motion, suspenderades på grund af detta streck vid 1911 års val valrätten för ej mindre än 164,134 personer. Äfven om i denna siffra ingå jämväl sådana, som faktiskt ej äro bosatta i kommunen eller som äro obefintliga, är dock totalsiffran så ansenlig, att förhållandet påkallar särskild uppmärksamhet. Utskottet vill i detta sammanhang erinra därom, att föredragande departementschefen vid framläggande af 1904 års rösträttsproposition på grund af då föreliggande utredning ansåg sig kunna vänta, att antalet för utskylder häftande skulle blifva väsentligt mindre än hvad som nu visat sig vara fallet. »Utan fara för misstag», yttrade han, »torde det dock kunna antagas, att de på nyss angifna grund diskvalificerade icke skulle komma att uppgå till 160,000. Jag kan snarare uttrycka den förmodan, att antalet i verkligheten skall blifva icke oväsentligt mindre, och jag tager då hänsyn dels till de eventuella verkningarna af de anmaningsbref, som, enligt hvad jag förut antydt, torde böra afsändas till dem, hvilka på grund af bristande betalning af ett ofta ganska obetydligt skattebelopp upptagits i röstlängden såsom icke röstberättigade, och dels därtill, att genom ett bättre ordnadt uppbördsväsende det oskäligt höga antalet för skatt häftande i flera städer, särskildt i Stockholm, skall kunna betydligt nedbringas.» Den erfarenhet, som nu vunnits efter de för första gången efter rösträttsreformens genomförande förrättade valen, synes emellertid ådagalägga, dels att anmaningsbrefven ej visat sig hafva haft så stor verkan, som departementschefen af dem hoppats, dels också att ej heller uppbördsväsendets förbättring åtminstone hittills ledt till någon väsentlig minskning i antalet häftande för landet i dess helhet.

Under sådana förhållanden kunde det utan tvifvel vara motiveradt, om en utredning företoges för att klargöra orsakerna till att förhoppningarna om en minskning i antalet häftande ej blifvit förverkligade, äfvensom tillse, i hvad mån dessa orsaker kunna undanröjas. Utskottet finner sig emellertid i frågans nuvarande läge icke hafva anledning att för sin del föreslå en sådan utredning. Så länge ej statistiska centralbyråns berättelse rörande 1911 års allmänna val till Riksdagens Andra

kammare föreligger, har utskottet nämligen ej kunnat ingå på någon närmare pröfning, i hvilken riktning en eventuell undersökning bör gå och hvilka medel som böra förordas till förekommande af missförhållanden, som, enligt hvad de preliminära siffrorna gifva vid handen, onekligen synas föreligga. Därtill kommer, att den förestående kommunala skattereformen, i den mån densamma bättre fördelar den kommunala skattebördan efter medborgarnas ekonomiska bärkraft, bör kunna förväntas verka till minskning i antalet af de för kommunalutskylder häftande. Emellertid är utskottet förvissadt, att Kungl. Maj:t kommer att ägna den föreliggande betydelsefulla frågan vederbörlig uppmärksamhet.

På nu angifna grunder har utskottet ej ansett sig böra för närvarande förorda någon åtgärd i anledning af motionärernas hemställan om upphäfvande af § 16 mom. c) riksdagsordningen.

Förslag om upphäfvande af § 16 mom. d) riksdagsordningen.

(Det s. k. värnpliksstrecket.)

Såväl herr Branting m. fl. som herr Lindhagen m. fl. hafva föreslagit, att som villkor för valrätt ej längre skulle fordras fullgörande af de värnpliktsöfningar, som åligga valmannen till och med utgången af sistförflutna kalenderåret.

Utskottet påpekar, att enligt de af herr Branting m. fl. meddelade statistiska uppgifterna det antal personer, hvilkas valrätt suspenderas på grund af att de ej ordentligt fullgjort dem åliggande värnpliktsöfningar, är jämförelsevis obetydligt, hvarjämte anledning torde finnas att antaga, att häri äfven äro inräknade sådana, som ej längre äro bosatta i kommunen eller äro obefintliga och som af detta skäl i allt fall icke skulle hafva utöfvat sin valrätt. Då vidare valrättsbestämmelserna i detta afseende stå i öfverensstämmelse med grundsatsen om fullgörande af skyldigheter till det allmänna såsom villkor för rösträtt, får utskottet afstyrka motionärernas yrkande.

Förslag afseende ändrad lydelse af § 19 riksdagsordningen.

(Valbarhetsbestämmelserna till Andra kammaren.)

Herr Branting m. fl. och herr Lindhagen m. fl. hafva föreslagit, att det ej längre skulle erfordras för att vara valbar till Andra kammaren att man äger valrätt inom valkretsen. Under hänvisning därtill,

att den ifrågavarande grundsatsen har djupa rötter i rådande folkuppfattning, finner emellertid utskottet ingen anledning att förorda ett upphäfvande af densamma.

Förslag afseende ändrad lydelse af § 9 riksdagsordningen.

(Valbarhetsbestämmelserna till Första kammaren.)

Herr Branting m. fl. hafva föreslagit sådan ändring af valbarhetsbestämmelserna till Första kammaren, att dels valbarhetsåldern skulle nedsättas från 35 till 30 år, dels ock att censuskvalifikationerna för valbarhet skulle upphäfvas.

Utskottet har icke kunnat biträda motionärernas förslag i fråga om valbarhetsåldern, då det synes föga vara öfverensstämmande med den åtskillnad, som bör förefinnas mellan de båda kamrarnas karaktär, att åldersskillnaden i fråga om valbarheten endast skulle uppgå till fem år.

Hvad beträffar det framställda förslaget om upphäfvande af census för valbarhet till Första kammaren, vill utskottet erinra, att den nuvarande bestämmelsen var frukten af en sammanjämkning vid 1907 års riksdag. Motionsvis hade nämligen då föreslagits, att för valbarhet till Första kammaren skulle bl. a. erfordras att minst tre år före valet hafva ägt fastighet till taxeringsvärde, ej understigande fyrtiotusen riksdaler, eller ock till staten skatta, samt under tid, som nyss är sagd, skattat för minst tvåtusen riksdaler årlig inkomst. Som skäl härför anfördes, att den omläggning af den kommunala rösträtten, som då blifvit föreslagen, kräfde nedsättning i valbarhetsvillkoren till Första kammaren, så att äfven personer med lägre förmögenhetsvillkor skulle kunna inväljas i densamma.

Efter utskottets uppfattning har af de nu förrättade valen till Första kammaren framgått, att 1907 års sammanjämkning i fråga om valbarheten ej är tillfredsställande. På flere håll har det, såsom jämväl af herr Branting påvisats, visat sig vara förenadt med stora svårigheter för valmännen att på grund af de höga censuskvalifikationerna kunna till sina representanter utse personer, som de anse närmast företräda sina intressen. Det torde därför vara välbefogadt att något sänka de ekonomiska villkoren för valbarhet, och har utskottet ansett det vid 1907 års Riksdag framställda förslaget lämpligast tillgodose detta syftemål, med samtidigt fasthållande af karaktärsåtskillnaden mellan kamrarna.

Utskottet har därför framlagt förslag till ändrad lydelse af § 9 riksdagsordningen.

På grund af hvad sålunda anförts, hemställer utskottet,

1:o) att Riksdagen måtte, i anledning af herr Brantings m. fl. motion, antaga att hvila till vidare grundlagsenlig behandling följande

Förslag till ändrad lydelse af § 9 riksdagsordningen.

Nuvarande lydelse:	*Föreslagen lydelse:*
§ 9.	§ 9.
Till ledamöter i Första kammaren kunna endast väljas män, som uppnått trettiofem års ålder samt äga och minst tre år näst före valet ägt fastighet till taxeringsvärde, ej understigande *femtiotusen* riksdaler, eller ock till staten skatta samt under tid, som nyss är sagd, skattat för minst *tretusen* riksdaler årlig inkomst. Kommer riksdagsman, efter det han vald blifvit, i den ställning, att han ej längre skulle varit valbar till ledamot i kammaren, frånträder han sin befattning.	Till ledamöter i Första kammaren kunna endast väljas män, som uppnått trettiofem års ålder samt äga och minst tre år näst före valet ägt fastighet till taxeringsvärde, ej understigande *fyratiotusen* riksdaler, eller ock till staten skatta samt under tid, som nyss är sagd, skattat för minst *tvåtusen* riksdaler årlig inkomst. Kommer riksdagsman, efter det han vald blifvit, i den ställning, att han ej längre skulle varit valbar till ledamot i kammaren, frånträder han sin befattning.

2:o) att Riksdagen måtte, i anledning af herr Widéns samt herr Brantings m. fl. och herr Lindhagens m. fl. motioner besluta, att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta verkställa utredning och framlägga förslag till sådan ändrad lydelse af § 16 mom. b) riksdagsordningen, att icke från valrätt uteslutes den, som af den allmänna fattigvården åtnjuter understöd af mera tillfällig beskaffenhet;

3:o) att herr Brantings m. fl. motion, nr 307, och herr Lindhagens m. fl. motion, nr 316, utom i

hvad de afse införande af politisk valrätt för kvinnor, må, där de ej genom utskottets ofvan under punkterna 1:o) och 2:o) gjorda hemställanden kunna anses besvarade, icke föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Stockholm den 14 maj 1912.

På utskottets vägnar:

CARL CARLSON BONDE.

Reservationer:

af herrar *Trygger, Clason, Bellinder, Ekman, von Geijer, von Mentzer, Jansson* i Djursätra, *Nyström* och *Magnusson* mot utskottets hemställan under punkterna 1:o) och 2:o) samt i fråga om motiveringen;

af herr *Hellberg*, som anfört:

Mot de flesta af strecken kunna enligt min åsikt befogade anmärkningar göras. Inte minst betänkligt visar sig i sina verkningar utskyldsstrecket. Om detta streck får inbegripa äfven det s. k. flyttningsstrecket, så beröfvar det omkring 200,000 medborgare deras valrätt. Det är en orimligt hög siffra. Låt vara att många af bristande pliktkänsla undandraga sig att betala sina utskylder, så är det dock säkerligen ännu flere som inte betala dem på grund af bristande förmåga. Om utskyldsstrecket till en viss grad är ett ordentlighetsstreck, så är det därför i ännu högre grad ett fattigdomsstreck, som nästan uteslutande drabbar de lägre samhällslagren. — Att dess inskärningar i valmanskåren gå så mycket djupare i städerna, särskildt storstäderna, än på landsbygden får nog icke heller anses bevisa, att stadsbefolkningen är så mycket sämre än landtbefolkningen, utan fastmer att de villkor, under hvilka den förra lefver, dels göra det svårare att betala skatterna, dels också mer fresta till underlåtenhet att betala dem. Det är således helt visst i stor utsträckning sociala förhållanden och missförhållanden mer än personlig

försumlighet som förorsaka massfallet för utskyldsstrecket. Men ett streck som verkar så kan svårligen försvaras som rättvist. Det synes mig därför att, i likhet med hvad som skett i fråga om fattighjälpsstrecket, utskottet kunnat ha fog för en hänvändelse till regeringen äfven i fråga om utskyldsstrecket;

af herr *Branting,* med hvilken herrar *Wavrinsky*, *Nilsson* och *Larsson* i Västerås förenat sig, och som anfört följande:

Utskottet har i år för första gången upptagit punkt för punkt till granskning de yrkanden på de olika streckens borttagande, som i motion nr 307 i Andra kammaren från socialdemokratiska riksdagsgruppen ånyo framförts. I jämförelse med den summariska behandling, som förut bestått vårt partis fordran på den allmänna rösträttens förverkligande, innebär detta ett afgjordt framsteg. Detta intryck förstärkes däraf, att i fråga om fattigvårdsstrecket utskottet nu föreslår en skrifvelse till Kungl. Maj:t med ungefär samma syfte som i vår motion uttryckts genom ett positivt yrkande, och att beträffande utskyldsstrecket utskottet åtminstone medgifver, att dess oväntadt omfattande härjningar påkalla särskild uppmärksamhet. Äfven föreslår utskottet någon nedsättning af valbarhetscensus till Första kammaren.

Om dessa medgifvanden i viss mån kunna anses symptomatiska för en gryende förståelse af det berättigade i dessa våra kraf, som för arbetarklassen ha en så vital betydelse, ställer sig dock utskottet alltjämt afvisande mot hvarje mer genomgripande rösträttsutvidgning för männens del. Det höga *åldersstrecket* anser sålunda utskottet böra behållas väsentligen endast därför, att denna eftergift åt det konservativa »garanti»-krafvet nu en gång gjorts. Häremot väger det intet att fyra årsklasser myndiga män alldeles utestängas från valrätt. Utskottets tal om det »ekonomiskt ofria tillstånd, hvari en i *konkurs* försatt person befinner sig», måste vi beteckna i hvad det afser utöfvandet af hans politiska valrätt som en teoretisk konstruktion utan motsvarighet i verkligheten. Beträffande *fattigvårdsstrecket* ha vi icke kunnat känna oss öfvertygade att den formulering, som i motionen föreslås, skulle vara olämplig, och vi vidhålla därför densamma. Sedan detta förslag emellertid i utskottet fallit, ha vi där subsidiärt understödt skrifvelseförslaget.

Hvad *utskyldsstrecket* angår, måste vi beklaga, att utskottet, trots att det indirekt erkänner, att detsamma i massor af fall verkar påtagligt orättvist, alldeles skjutit ifrån sig att åtminstone för närvarande taga initiativ till denna orättvisas afhjälpande. Utskottet upprepar fortfarande argumenteringen från 1906 års liberala rösträttsförslag, där

man öppet erkände att detta streck verkar »i hög grad ojämnt» och äfven träffar »den oförvållade medellösheten», men lika fullt förskansade sig bakom »den allmänna meningen i Riksdagen liksom i landet». Ett dylikt försvar för att vidmakthålla en erkänd orättvisa är dock efter vår mening alldeles ohållbart, så mycket mera som utskottet själft medgifver, att de särskilda åtgärder, hvarigenom man sökt begränsa utskyldsstreckets omfattning, icke haft åsyftad verkan. Och den blifvande omläggning af de kommunala skattebördorna, hvartill utskottet hänvisar, står ju ännu alldeles i vida fältet.

Slutligen vilja vi till utskottets tal om »*värnpliktsstreckets* billighet och rättvisa» blott erinra om det faktum, att detsamma historiskt sedt har sin hela grund i sammankopplingen mellan härordningsfrågan 1901 och rösträttsfrågan 1902 och torde vara ganska enastående för vårt land. *Bostadsbandet* försvaras af utskottet med hänvisning till »rådande folkuppfattning». Men denna folkuppfattning, att en valmanskår i första rummet söker sina kandidater i egen bygd, kan ju icke rimligen trädas för när genom att *rätt* medgifves att, när alldeles särskilda omständigheter göra det önskligt, också gå i sitt val utanför valkretsen.

Hvad till sist angår *censusbestämmelserna för valbarhet* till *Första* kammaren har utskottet själf genom sitt förslag att något modifiera desamma medgifvit, att vår kritik på denna punkt till en viss grad varit berättigad. Vi vidhålla emellertid, att det är ur demokratisk synpunkt alldeles oförsvarligt att öfver hufvud uppställa ett visst inkomst- eller förmögenhetsstreck som villkor för valbarhet.

Med hänvisning till hvad här i korthet anförts samt i öfrigt till motionens motivering, inklusive skälen för *könsstreckets* borttagande, hvilken fråga behandlas i utskottets utlåtande nr 32, får jag alltså hemställa,

att Riksdagen för sin del måtte antaga som hvilande till grundlagsenlig behandling

I. Beträffande § 16 riksdagsordningen följande ändrade lydelse af nämnda paragrafs första stycke:

Valrätt till Andra kammaren tillkommer en hvar välfrejdad svensk medborgare, såväl man som kvinna, som före det kalenderår, hvarunder val äger rum, uppnått 21 års ålder; dock ej den som står under förmynderskap eller fattigvårdsstyrelses målsmansrätt.

II. Beträffande § 19 riksdagsordningen följande förändrade lydelse:

Till ledamot i Andra kammaren kan endast utses man eller kvinna, som uppnått 25 års ålder samt äger valrätt inom riket.

III. Beträffande § 9 riksdagsordningen följande förändrade lydelse:

Till ledamot i Första kammaren kan endast väljas man eller kvinna, som är röstberättigad inom sin kommun samt uppnått 30 års ålder.